

Türkiye

İçin Yeni Güvenlik Gündemi

Mustafa ALTINPINAR
Nevşehir Hukuk İşleri Müdürü

Türkiye bir süredir her biri tek başına bile bir ülkeyi sarsacak risk ve tehditlerin eş zamanlı saldırıları altında büyük bir mücadele vermekteyken, modern tarihinin en sinsi ve alçak saldırılarından biriyle baş başa kaldı. Fetullahçı terör örgütünün saldırılarından sonra güvenlik mimarisindeki zaaf noktaları açık ve seçik ortaya çıktı. **Bugün karşı karşıya kaldığımız tehdit ve risklerle mücadelede yaşadığımız sorunların temelinde, değişen güvenlik ortamı, dinamikleri ve tehditlerin değişen doğasına rağmen hala soğuk savaş döneminin araç ve metotlarının kullanılıyor olması yatmaktadır.** Bu araç ve metotların başında da savunma ve kolluk uygulamalarından günümüzün son derece karmaşık ve çok boyutlu güvenlik sorunlarına çözüm beklemek gelmektedir.

15 Temmuz teröründen sonra hız kazanan tartışma alanlarından biri; yıllardır gündemdeki yerini koruyan iç ve dış istihbarat yapılanmasıdır ve temeli soğuk savaş döneminin iç ve dış güvenlik ayırımına dayanır. Özetle iyi bir istihbarat yapılanmasının güvenlik sorunlarımızın çözümünde etkili araç olduğu tezine dayanır. Bu bir yanılıdır, çünkü her doğru istihbarat çeşitli nedenlerle politikaya dönüşmez. İdeal anlamda kusursuz bir istihbarat yapılanmamız olsa bile yani ham bilginin toplanıp analiz edilerek istihbarata dönüşmesine kadar bütün aşamalar kusursuz olsa bile bir istihbarat teşkilatının her şeyi bilmesi de beklenemez. Aksi durum zaten yeni güvenlik ortamının dinamiklerini inkar etmek olur. Fetö'nün teroristlerinin nerelere sızabildiğine bakarak, bir cümleyle özetlemek gerekirse; artık hemen yanbaşıımızda var

olan ama açık olmayan, öngörüle-meyen, zaman, mekan ve kaynaklar-dan bağımsız son derece mobil teh-dit ve risklerle karşı karşıyayız. Bütün dünyada ve özellikle yakın coğrafya-mızda yaşanan olayların gelişimine bakarak şu söylenebilir; **artık mutlak güvenlik yok, güvensiz ortamın yö-netilmesi var!**

Bugün “iç güvenliği” dış politikadan nasıl ayırabiliriz? İç güvenlik (ya da iç istihbarat) dediğimiz şey nedir? Eğer iç güvenlik yalnızca içeriden değilse ve sınırlarımızın ötesine uzanıyorsa ve hatta birden fazla sınırı aşarak, böl-gesel ve küresel nitelik kazanıyorsa bu hala iç güvenlik meselesi veya iç istihbarat meselesi olarak mı adlandı-rılacaktır? Ya da ‘içerideki’ sorun ‘dış-şaridan’ geliyorsa ve bu gelişler ayırt edilemeyecek düzeyde ve sıklıkla meydana geliyorsa bu durumda hala dış güvenlikten ve dış istihbarattan mı söz edeceğiz? Gerçek şu ki; iç/dış istihbarat veya iç/dış güvenlik anlayışı çoktan eskidi ve geçerliliğini yitirdi. Bu kavramsal ayırım yeni güvenlik ortamı tarafından geçersiz kılındı ve bu iki dünya çoktan bir araya geldi. Askerin ve polisin (kolluk kuvvetlerinin) faali-yetlerine baktığımızda da bu gerçe-ği net olarak görürüz. **Asker, polis, jandarma, gümrük muhafaza veya sahil güvenlik artık aynı düşmanı paylaşıyorlar.** Askeri nitelikli dış teh-ditler için var olan asker içerde şehir ve kasabalarda kolluk görevi yapıyor. Öte yandan içerdeki suçun ve suçlu-nun takibini yapan polis ülke dışında operasyonlar yapıyor, dikkatini daha çok dışarıya veriyor.

Soğuk savaşın sona ermesiyle bir-likte güvenlik kavramı da güvenliğin yönetim formları da köklü değişiklik-lere uğradı. Bilgi ve ulaşım teknolo-jilerindeki gelişmeler, yaygın göç ha-reketleri ve ekonomik küreselleşme iç ve dış arasındaki ayırımı ortadan kaldırdığı gibi egemenlik, teritorya ve güvenlik kavramlarını da dönü-şüme uğrattı. Gelişmeler eski tip

Bilgi ve ulaşım teknolojilerindeki gelişmeler, yaygın göç hareketleri ve ekonomik küreselleşme iç ve dış arasındaki ayırımı ortadan kaldırdığı gibi egemenlik, teritorya ve güvenlik kavramlarını da dönüşüme uğrattı. Gelişmeler eski tip egemenlik anlayışını anlamsız hale getirdi.

egemenlik anlayışını anlamsız hale getirdi. Bu paradigma değişiklikleri aslında dikkat edilirse klasik devlet etme ya da hükümet etme yöntem ve biçimlerini de değiştirdi. Eskiden bir başka ülkenin egemenlik alanına ve toprak bütünlüğüne mutlak saygı varken, bugün güvenlik gerekçesiyle rahatlıkla bir başka ülkeye doğrudan askeri, siyasi ya da ABD- Suudi Ara-bistan örneğinde olduğu gibi yargısal müdahaleler yapılabilmektedir.¹

İç ve dış güvenlik üzerine düşünmek aslında güvenlik kavramı üzerinde yeniden düşünmeyi de beraberin-de getirmektedir. Bu kapsamda en hayati nokta artık güvenliğin bir teritorya içine hapsedilemeyeceği gerçeğidir. Coğrafyaya dayalı gele-neksel güvenlik anlayışı artık geçer-liliğini yitirmiştir. Güvenlik kavramı bir yandan genişleyerek, askeri ol-mayan risk ve tehditleri kapsar hale gelirken; diğer yandan derinleşerek

toplumu ve bireyi de devletin yanı-na referans olarak koymuş ve daha öncelikle güvenliği sağlanacak un-surlar haline getirmiştir. Geleneksel güvenlik anlayışı ve paradigmaları yeni güvenlik ortamının karmaşık ve birbirleriyle ilişkili dinamiklerini ve karşı karşıya kaldığımız riskleri ana-liz etmekte yetersiz kaldığı gibi en büyük engeli teşkil eder hale geldi.

15 Temmuz’dan sonra sıklıkla soru-lan ‘Fetö nasıl oldu da devletin en kılcal hücrelerine kadar sızabildi?’ sorusunun cevabı da aslında burada saklıdır. Şöyle ki: geleneksel anlayış devlet merkezli düşünür. Herhangi bir risk ya da tehdit doğrudan dev-letin güvenliğini tehlikeye atmazsa o risk ya da tehdit milli güvenlik me-selesi haline gelmez. Bu durum sis-temin en büyük açıklarından biridir. Fetö’ nün terör örgütü olarak milli güvenlik siyaset belgesine girmesi devleti doğrudan tehdit ettiğinin farkedilebildiği anda gerçekleşmiş-tir. Halbuki o zamana kadar sıradan esnaftan kamu görevlisine uzanan, sayıları oldukça kabarık birçok insan cemaatin örgütsel faaliyetlerinden dolayı ciddi mağduriyetler yaşamıştı. Dolayısıyla sayın Cumhurbaşkanı’nı ve ailesini hedef alan eylemden son-ra ‘cemaat terörist oldu’ anlamına gelecek söylemler gerçekçi değildir ve de bilimsel temeli yoktur.

Buradaki hayati soru şu olmalıdır: Eğer güvenlik içerik ve doğası itibarıyla değiştiyse ve sınırların içine hapse-dilemiyorsa polisin ve jandarmanın (kolluk kuvvetleri) günlük uygulama-larıyla güvenlik nasıl sağlanabilir? Ya da risk ve tehditler dışarıdan değil içeridense ve artık bu ayırım ortadan kalktıysa, kurumsal olarak eğitimi, donanım ve bilgi düzeyi dış kaynaklı tehditlerle (baska bir devletin ordu-suyla) savaşmak üzere kurgulanmış askere devlet dışı aktörlerin yarattığı risk ve tehditler konusunda güvene-bilir miyiz? Bu bağlamda 15 Temmuz terörünü, şehir ve kasabalarımızın

1 <http://aa.com.tr/tr/dunya/abdde-suudi-arabistan-aleyhinde-11-eylul-dava-si-acildi/656525>, son giriş 10 Ekim 2016.

PKK terör örgütü tarafından işgalini nereye koyabiliriz? Her iki teşkilatın genlerinde ve doğalarında bulunan kurumsal yetersizlikleri daha fazla görmezden gelemeyiz.

Bütün yapılan ve yapılacağı söylenen değişikliklere rağmen Türkiye'nin mevcut güvenlik yapılanmasının ve anlayışının çağın gereklerine uygun olduğunu söylemek zor. Mevcut ulusal güvenlik mimarisi karşı karşıya olduğumuz risk ve tehditler ve yeni güvenlik ortamının dinamikleri göz önüne alındığında yeterli kavramsal ve operasyonel donanımına sahip değil. **Bu çok parçalı ve eskimiş yapı işbirliği ve koordinasyon çabalarına karşı bir bariyer gibi işlev görmektedir, çünkü bu sistem iki ordunun karşı karşıya geldiği düzenli savaş zamanları için icat edilmiş ve ancak o zaman koordinasyona izin veren bir sistemdir.**

Yaşanan acı gerçekler güvenliğin bugün ne asker ne de kolluk tarafından sağlanamayacağını açık bir şekilde ispat etmiştir. Asker ve kolluk kuvvetleri (polis ve jandarma vs.) aslında güvenlik gücü değildir. Birinin işi savunma diğerlerinin işi de asayıştır (law enforcement) yani kanun hakimiyetinin sağlanması veya en geniş anlamıyla suçla mücadele. **Karşı karşıya kaldığımız tehdit ve risklerin değişen doğası nedeniyle klasik suçla mücadele tekniklerine dayanan politikalar işe yaramaz. Kriminoloji ya da kolluk alanındaki karar vericiler bugünün güvenlik sorunlarını sağlıklı çözümleyemez, doğru politikalar üretemezler.** Ceza kanunlarıyla ve onların uygulayıcılarıyla riskler yönetilemez çünkü görevi suçla mücadele olan makamların olaylara müdahale edebildiği ilk aşama teşebbüs aşamasıdır. Peki, terör sorununa kolluk ve asker bakış açısı ile yaklaşırsak ne olur? Türkiye'nin etrafını beton duvarlarla çevirmek, karakolları kaleye benzetmek (kalekol inşa etmek) ve sokak-

ları polis memurlarına zimmetlemek gibi uygulanabilir olmayan ve etkili olmaktan uzak tedbirler silsileyle karşılaşmamız kaçınılmaz olur.

Hem 15 Temmuz gecesi yaşadığımız terör saldırısı hem de öncesinde ve sonrasında yaşanan onlarca ve yüzlerce terör olayı bu kurumsal ve sisteme dair açığı net bir şekilde ortaya çıkarmış ve çağın gerektirdiği kurumsal olgunluk ve profesyonellik seviyesinde olmadıklarını defalarca ispat etmiştir. Bu eksiklik kahramanlıkla, fedakârlıkla ve şehitlerle kapatılmaya çalışılıyor, fakat bu durum daha ne kadar devam edebilir? Günlük, asayişe müessir adi olaylara dahi müdahalede yetersiz kalan kolluğun, terör gibi, sınır aşan organize suçlar gibi ağır meselelerin altında ezildiğini artık görmek zorundayız. Aynı şey asker için de geçerlidir. Mevcut anlayışı değiştirmeden yeni kurumlar kurmak ya da bir kurumu alıp bir başka yere bağlamak yaşadığımız sorunları başta koordinasyon sorunu olmak üzere ağırlaştırmaktan başka bir işe yaramayacaktır. **Sahada yetenekli ve iyi uygulayıcılar yoksa en mükemmel planlar bile işe yaramaz.**

İç/dış istihbarat ya da iç/dış güvenlik gibi ayırımlar soğuk savaş dönemine ait bugün için geçerliliğini yitirmiş anlayışlardır. Eskimiş bir anlayışın üzerine yeni kurumlar oluşturmak işe yaramaz ve aslında reform bile sayılmaz. **Bu durum, aslında politikaların ve stratejilerin tehditlerin doğasına göre değil eldeki araçların doğasına göre belirlendiği klasik bürokratik ve kurumsal tembelliğin de çarpıcı bir göstergesidir. Bu nedenle Türkiye'nin önündeki en büyük risk ne FETÖ, ne PKK ne de DAİŞ'dir, en büyük risk unsuru mevcut güvenlik mimarisi ve onun etrafında inşa ettiği güvenlik anlayışıdır.**

Elbette yapısal değişim gerekli fakat bu değişimin içinde ne polis ne as-

ker ne jandarma artık başat aktör olabilir. Bunlar artık bugünün güvenlik ihtiyacına cevap vermekten uzak önceki zamanlara ait, eskimiş kurumlardır ve kuruluş felsefelerine uygun şekilde kendi görev alanları içinde belirlenecek rollerini oynamalıdır. Güvenlikse tek başlarına bu kurumların işi olamayacak kadar ciddi, ağır ve çok boyutlu bir mesele haline geldi. **Polisin askerden ayrılıp yeni bir teşkilat olarak ortaya çıkmasına yol açan tarihsel koşulların bir benzerini yaşıyoruz.** Yeni ve çağa uygun yeni bir teşkilat kaçınılmazdır. Öteden beri örnek alınan batılı ülkeler ne yapıyor diye bakmak yerine akli ve bilimi rehber kabul etmenin zamanı çoktan geldi. Koskoca Avrupa Birliği'nin düzensiz göçle mücadelede bulabildiği en etkili yöntemin göçmen kaçakçılarının kullandığı botların batırılması olduğu unutulmamalı!

Sonuç olarak, mevcut güvenlik mimarisi ve onu etrafında inşa ettiği geleneksel güvenlik anlayışı sokaktaki sıradan insanımızın güvenlik ihtiyacını karşılamakta yetersiz kalmıştır. Kurumların bir yerden alınıp başka bir yere bağlanmaları ya da her sıkıştığımız konuda bir daire başkanlığı kurmak sorunlarımızı çözmeyecek aksine koordinasyon sorununu daha da ağırlaştıracaktır. Fakat bundan da önce güvenlik mimarisini oluşturan bütün kamu kurum ve kuruluşlarını dönüştürecek ve entegrasyonlarını sağlayacak yeni bir sistematik bakış açısına, yeni bir konsepte ve felsefeye ihtiyaç var. Hemen en başta ne yapılması gerektiğini bir cümleyle özetlemek gerekirse; bunu **milli güvenliğin içine biraz daha millet kavramını koymak** olarak tanımlayabiliriz!

NOT: Yukarıdaki görüşler "Türkiye'nin Yeni Güvenlik Ortamına Uyum: Sınır Güvenliği" adlı doktora tezi çalışmaya ve bu tez çalışması için Ankara ve Kilis'te yürütülen alan araştırmasına dayanmaktadır.